

LA GIRONA DE L'AIGUA

Títol: La Girona de l'aigua

Lloc: Sala d'exposicions del Museu d'Història de Girona

Dates: del 29 d'octubre del 2016 al 30 de març de 2017

Comissària: Anna Ribas Palom

Documentació: Albert Reixach Sala

Organitza: Museu d'Història de Girona
i Ajuntament de Girona

Producció: Mostra Comunicació

PRESENTACIÓ

L'aigua ha marcat profundament la història de la ciutat de Girona. Travessada per quatre rius i una sèquia, Girona ha trobat en l'aigua una font extraordinària de riquesa però també un motiu de preocupació. Font de riquesa perquè l'aigua ha ajudat a bastir el progrés de la ciutat des de totes les facetes possibles i ens ha deixat un patrimoni cultural i històric de primer ordre. Motiu de preocupació pels problemes derivats del proveïment d'aigua als seus habitants, la contaminació de les aigües dels rius o l'amenaça constant de les inundacions.

Les empremtes que l'aigua ha deixat a la ciutat amaguen tot un munt de tresors que mereixen ser coneguts i preservats. Amb aquesta nova exposició temàtica, el Museu d'Història vol mostrar l'antiga i valuosa cultura de l'aigua que ha format la ciutat de Girona al llarg del temps.

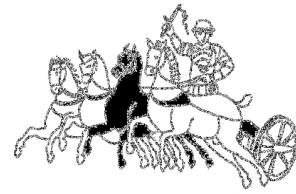
L'exposició presentarà diversitat de materials, de múltiples formats (fotografies, documentació escrita, audiovisuals, mapes, pintures, recipients d'emmagatzematge i transport d'aigua, maquinària hidràulica, etc.). Tots els objectes aniran acompanyats dels textos explicatius i en els casos en que sigui possible, de l'enregistrament de testimonis de vivències i records personals lligats d'alguna manera amb l'aigua a la ciutat.

L'exposició vol fer evidents els vincles històrics que ha tingut la ciutat de Girona amb l'aigua i que han repercutit en tots els aspectes de la ciutat: en la seva fesomia urbana, en la seva economia, en la seva cultura i fins i tot en la personalitat i caràcter dels seus habitants. La idea és mostrar que l'aigua és a tot arreu de la ciutat i que ha marcat profundament la història de Girona des de totes les facetes possibles.

També volem mostrar els diferents usos i aprofitaments de l'aigua al llarg de la història posant en valor el patrimoni hidràulic conservat (hortes, molins, fàbriques, centrals hidroelèctriques), així com relacionar l'aigua amb els hàbits propis de les activitats socials de cultura, salut i lleure.

L'exposició està adreçada a tot tipus de públic, però hi tindrà una incidència especial la franja de públic de Girona i l'escolar, ja que la mostra té un important component didàctic. De la mateixa manera, però, la mostra pretén aconseguir que el públic forà també s'interessi per les qüestions més relacionades amb la història de Girona, el seu context i la seva trajectòria.

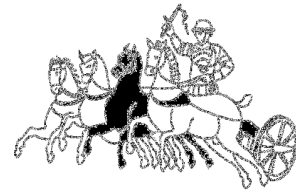
ÀMBIT 1: ELS RIUS

Els rius han estat el factor físic més determinant de la història de Girona. La ciutat neix i creix de la confluència de quatre rius, el Ter, l'Onyar, el Güell i el Galligans. Els rius de Girona, com la majoria de rius que travessen ciutats, comparteixen la paradoxa d'ésser font extraordinària de riquesa i motiu de preocupació.

Font de riquesa perquè històricament han permès el desenvolupament econòmic de les ciutat, per la facilitat que han suposat per a l'explotació dels seus recursos, l'assentament de vies de comunicació, la instal·lació de molins, fàbriques i comerços, l'ofertament d'espais de lleure i esplai, i fins i tot per a l'abocament de les seves aigües residuals.

Motiu de preocupació per com vèncer l'obstacle físic de creuar-los, per la contaminació de les seves aigües i, sobretot, per l'amenaça constant de les inundacions.

ÀMBIT 2: USOS I APROFITAMENTS DE L'AIGUA

L'aigua ha estat i és un factor clau del desenvolupament econòmic i social de la ciutat de Girona. La importància que ha tingut l'aigua en la història de Girona s'evidencia en les hortes, les centrals hidroelèctriques, les antigues fàbriques, els desapareguts molins, la sèquia Monar, les rescloses, els recs,... Un patrimoni històric ric i variat vinculat als usos de l'aigua, que cal fer conèixer, protegir i en alguns casos, recuperar i posar en valor.

La sèquia Monar és la infraestructura hidràulica més important de la història de la ciutat de Girona i cal donar-li el protagonisme que es mereix. Per això, l'exposició li dedicarà un espai propi que permeti conèixer el seu recorregut i la diversitat d'usos productius que ha ofert a la ciutat, des del seu origen i fins a l'actualitat.

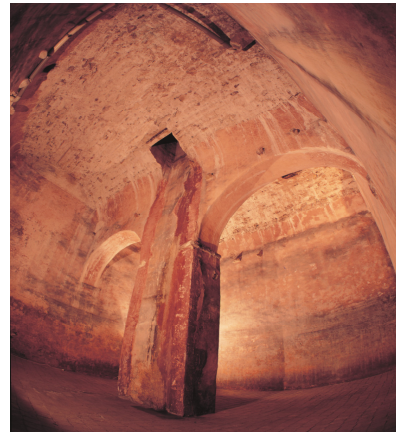
Els molins, documentats de ben antic a Girona, van evolucionar a mitjans del segle XIX, cap a les fàbriques, que continuaven essent mogudes per la força de l'aigua. La sèquia Monar va ser el motor del que seria el nucli industrial de Girona. Fàbriques de turbines, com la foneria Planas; de

producció tèxtil, com la Bosch i Barrau, la Grober o la Marfà; les papereres de La Gerundense i l'Aurora o la fàbrica de botons de can Viñas, aprofitaran durant anys l'energia hidràulica que els proporcionen el Ter i la sèquia Monar.

ÀMBIT 3: L'ABASTAMENT, ÚS I EVACUACIÓ DE L'AIGUA

Al llarg de la història, han estat molts i diversos els problemes vinculats al proveïment i al sanejament de l'aigua per a fer-ne ús entre la població i en la vida quotidiana. Els diferents moments, i les diferents dificultats amb les seves diferents solucions, les innovacions més significatives i els canvis més importants, les relacions diverses que ha establert amb l'aigua la població gironina al llarg del temps. Tots són aspectes que es tractaran en aquest àmbit. Si és cert que hi ha una continuïtat i estabilitat de les tecnologies fins a les acaballes del segle XIX, a partir de llavors el creixement de la ciutat i les preocupacions higièniques i sanitàries varen suposar progressos importants i noves maneres d'aprovisionament d'aigua, sobre tot per a usos domèstics, però també per tal de resoldre el problema de les aigües fecals, entre d'altres temes.

D'altra banda, el sistema de proveïment en l'àmbit domèstic fins entrat el segle XIX es basava en la recollida d'aigües de pluja dels teulats i en l'emmagatzematge en cisternes. D'aquí la importància del pati interior a les cases, on s'ubicava la cisterna; això en les grans i més riques. Pel que fa a les més modestes, sense espai per als patis, desenvoluparen sistemes més enginyosos per recollir l'aigua de les teulades, tals com baixants, canonades internes en parets mitgeres, etc. També cal tenir en compte el paper crucial del sistema de fonts públiques, que recullen l'aigua procedent de les mines, com la del Calvari, des de la que l'aigua és transportada cap a la ciutat. Tots aquests aspectes també es reflectiran a l'exposició.

ÀMBIT 4. LES INUNDACIONS

L'aigua també ha estat i és motiu de preocupació pels efectes negatius, com les inundacions. Aquestes són la cara dolenta de la relació de Girona amb l'aigua. En aquest àmbit es farà esment i memòria de la incidència històrica dels desbordaments dels rius a la ciutat, de les mesures de prevenció o de les solucions que s'han anat aplicant amb el pas dels anys, i de l'encara persistent risc d'inundacions encara vigent en l'actualitat.

Sortosament, les inundacions a Girona no s'han caracteritzat especialment per ocasionar un elevat nombre de víctimes humanes, però sí que és cert que històricament han causat moltes pèrdues econòmiques i materials.

Aquest àmbit vol recollir els efectes i les conseqüències de l'excés d'aigua incontrolada pels espais urbans. Vol mostrar les diferents accions i obres projectades i/o realitzades per controlar els rius de la ciutat i, reduir-ne d'aquesta manera el risc d'inundació, igualment que vol fer esment al caràcter crònic de les inundacions durant molts segles; això provoca que els veïns dels barris i edificis més afectats desenvolupin -a iniciativa pròpia- mesures per a fer-hi front, algunes de les quals esdevindran genuïnament gironines.

També en aquest espai s'hi mostraran les diferents "marques" que la població ha fet en espais públics i privats, per a fer memòria i recordar el nivell de les aigües en períodes d'inundació.

ÀMBIT 5. CULTURA, SALUT I LLEURE

L'aigua és un recurs natural imprescindible per a la vida humana, però també és i ha estat al llarg de la història un element amb un gran component ritual i espiritual. A Girona, se situa al centre de la vida social. Des de temps remots, l'aigua ha estat un element sagrat, medicinal o lúdic, i al seu voltant hi s'han construït tot un edifici cultural que ha evolucionat i s'ha transformat amb el pas dels anys. L'aigua de Girona ha reunit persones entorn a fonts, banys públics, rius, rentadors, piscines... L'aigua ha forjat uns vincles de sociabilitat i espiritualitat i els espais d'aigua han estat quasi sempre espais de trobada i d'intercanvi, indrets amb molt de poder simbòlic i amb qualitats curatives, ornamentals, estètiques i artístiques. L'exposició vol presentar aquesta diversitat d'espais, i la seva concepció, ús i funcionament al llarg de la història de Girona.

Rius i fonts van ser, fins a mitjans de segle passat, espais d'esplai i lleure per a la gent de Girona. La gent es banyava al Ter i a l'Onyar, on hi havia bàsicament tres zones de bany: les Tres Roquetes, Fontajau i sota el pont de la Barca. Però la gradual contaminació que van patir les aigües dels rius i els canvis en els costums socials van allunyar la població dels rius i les fonts. La piscina de la Devesa, construïda l'any 1934, suposarà la primera gran edificació per a la pràctica d'esports aquàtics, el bany o la celebració de festes populars.

Les fonts de la vall de Sant Daniel van ser llocs de trobada familiar i d'amics, o de les fontades o "feixines" de fi de festa, de la mateixa manera que els espais on rentar la roba, els safareigs públics i els rius, varen ser punts de sociabilitat per a les dones de les classes populars.

En el terreny de la cultura més popular, l'abundor d'aigua a Girona ha donat lloc a un bon nombre de llegendes i tradicions que han arribat als nostres dies. La Cocollona, la bruixa de la Catedral, les pomes de Sant Narcís, la font d'en Pericot, la nimfa de la Marfà, i moltes altres, són mostres del lligam estret entre la història, la vida quotidiana i l'ús de l'aigua a la ciutat. L'exposició també fa incidència en aspectes de caire més immaterial.

